

ایجاد پول دیجیتال اکومانی مبتنی بر فناوری زنجیره بلوک بر اساس پیمان چندجانبه پولی منطقه‌ای

محمدرضا رنجبر فلاح^۱

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۰۳/۲۶

تاریخ ارسال: ۱۳۹۷/۰۱/۲۷

چکیده

امروز تسلط ارزهای جهان روا همانند دلار و یورو بر نظام مبادلات جهانی و نیز وابستگی نقل و انتقالات بانکی به شبکه سوئیفت تبدیل به ابزارهای قدرت برای اعمال تحریم‌ها شده است. در گذشته استفاده از سازمان‌های بین-المللی، امکان‌ات، تسهیلات و مقررات آنها ابزاری برای اعمال کنترل‌ها و یا مدیریت جهانی بود ولی امروزه با ابزارها و سازمان‌های شکل گرفته نوین در کنار ابزارهای سنتی و امکان مدیریت هوشمند داده‌ها در بستر دنیای دیجیتال نوع حکمرانی و روابط بین کشورها تغییر یافته است. از اینرو بسیاری از کشورها برای حفظ استقلال و موقعیت اقتصادی خود چه از سوی شیوه‌های متمرکز دولت‌ها و چه از سوی نهادهای مردمی غیرمتمرکز خواهان بازنگری در مناسبات و استفاده از ابزارهای نوین از قبیل «رمزینها» در بستر زنجیره‌های بلوکی برای انجام مبادلات، تأمین مالی و نقل و انتقال دارایی‌هاست. میل به کاستن از قدرت انحصاری ارزهای مسلط بر اقتصاد جهانی و بستر مبادلاتی آن، انگیزه کشورها برای انجام مبادلات دو و چند جانبه با پول‌های بومی را در بستر فناوری جدید زنجیره بلوکی (بلاک چین)^۲ گسترش داده است. برای تسهیل در مبادلات و گریز از ریسک نوسانات نرخ ارز یکی از گزینه‌ها می‌تواند ایجاد نوعی «پول دیجیتال» با پشتوانه سبدی از پول ملی کشورها، ارزهای بین‌المللی، طلا، نفت و دارایی‌هایی از این قبیل است که همانند حق برداشت مخصوص^۳ جدید به شکل دیجیتال امر تسویه مطمئن پرداخت بین بازرگانان کشورها را با سرعت بالا، هزینه پایین و بی‌نیاز از سوئیفت، در بستر بلاک چین با امکان طراحی نودهای کنترلی برای بانک مرکزی کشورها فراهم می‌سازد.

در این مقاله امکان ایجاد یک پول دیجیتال بین ایران با کشورهای عضو اتحادیه اکو و طرف‌های عمده تجاری ایران از قبیل چین، هند و روسیه با عنوان اکومانی^۴ مورد بررسی قرار گرفته است.

واژگان کلیدی: رمز ارز، پول دیجیتال، پیمان‌های دوجانبه و چندجانبه پولی، کشورهای عضو اکو، حق برداشت مخصوص، زنجیره بلوکی.

^۱ عضو هیئت علمی مرکز دکتری دانشگاه پیام نور تهران (rfallah@pnu.ac.ir)

^۲ Blockchain

^۳ SDR

^۴ Ecomoney

۱. مقدمه

موضوعی که اینجا مورد بحث قرار می‌گیرد پیشنهادی است در خصوص ایجاد یک پول دیجیتال تحت عنوان اکو مانی که می‌تواند در بستر بلاک چین و با استفاده از این فناوری قابلیت اجرا پیدا کند و مبادله شود؛ اما پیش‌نیاز آن مبتنی بر پیمان‌های دوجانبه یا چندجانبه پولی است که باید بین چندین کشور اتفاق بیفتد تا این ارز، مقبولیت پیدا کرده و در مبادلات ارزی کشورها مورد استفاده قرار بگیرد.

۲. مبانی نظری و پیشینه پژوهش

۲-۱. تاریخچه مکاتب پولی

قبل از شروع این بحث، بهتر است مروری به سیر اندیشه اقتصادی در اوایل قرن حاضر و جدال فکری بین سه مکتب فکری اقتصاد پولی داشته باشیم. یکی از این مکاتبها مکتبی بود تحت عنوان مکتب بولیونیست^۱ ها یا «شمشیون» که اعتقاد به پول فلزی با رابطه یک‌به‌یک بین پول و ذخایر طلا داشتند و معتقد بودند حتماً باید پشت این پول شمش طلا وجود داشته باشد که اگر بخواهیم این مفهوم را ساده‌سازی کنیم، دیدگاه آن‌ها مبتنی بر این بود که به ازای هر واحد پولی که ایجاد می‌شود باید صد در صد ذخیره طلا وجود داشته باشد، اما اینکه با چه ابزارها و سیاست‌هایی نظام پول کاغذی هم مانند پول فلزی مطلوب عمل کند موضوع بحث و مناظره بود و اینکه آیا تنها با الزام قابلیت تبدیل پول کاغذی به طلا و آیا با تحمیل قواعد و قوانین سخت بر انتشار پول‌های بانکی این عملکرد مطلوب و مورد انتظار قابل تحقق است یا خیر؟ موضوع بحث و مناظره بین اقتصاددانان آن زمان بود که البته موضوع امروز کشور ما نیز هست. مکتب دوم مکتبی بود تحت عنوان بانک‌یون^۲ که می‌گفتند نیازی نیست که ما برای پشتوانه پولی صد در صد ذخیره نگه‌داریم و اگر درصدی از آن را به‌عنوان طلا نگه‌داریم کافی است. طبیعتاً در اینجا است که موضوع خلق پول اتفاق می‌افتد و بحثی به‌عنوان درصد ذخیره قانونی که امروز متداول است. در واقع پیروان مکتب بانکی درصدی پاسخ به این سؤالات بودند که:

آیا سیاست‌گذاری پولی بر اساس مصلحت و صلاح‌دید به مقتضای شرایط، بهتر از یک قاعده و قانون ثابت و غیرقابل انعطاف نیست؟
آیا انتشار اسکناس توسط بانک مرکزی مناسب و مطلوب است؟ یا اینکه این امر باعث عدم تثبیت‌کنندگی طبیعی اقتصاد می‌شود.

چرا سیکل‌های تجاری اتفاق می‌افتند و نقش پول در آنها چیست؟

آیا نیازی به وجود بانک مرکزی هست یا خیر؟ اگر بلی با کدام نقش؟

اما مکتب سومی وجود داشت به نام مکتب بانکداری آزاد^۳ که اعتقاد داشتند بانک مرکزی، موجودی زائد است و اصلاً نیازی به وجود آن نیست. همان‌طور که هر کالایی بر اساس عرضه و تقاضا بازارش تنظیم

¹ Bullionist Controversy

² Currency Banking School

³ Free Banking System

می‌شود، تعادل بازار پول هم مثل بازار کالاها و خدمات بر اساس عرضه و تقاضا است؛ یعنی هرگاه تقاضای واقعی در اقتصاد برای انجام مبادلات وجود دارد متناسب با آن تقاضا برای پول به‌عنوان وسیله مبادله هم ایجاد می‌شود و بر اساس آن برات‌های حقیقی^۱ است که عرضه آن اتفاق می‌افتد و این برات‌های حقیقی عامل عرضه پول هستند و بر همین اساس همیشه عرضه و تقاضای آن‌ها باهم برابرند. چون ابتدا در عالم واقع در بازار کالاها و خدمات، تقاضا برای آن شکل گرفته و متناسب با آن برات‌های حقیقی و عرضه آن شکل می‌گیرد؛ بنابراین عرضه و تقاضا باهم برابر خواهند بود و نگران آن که لزوماً باید یک سیاست‌گذار پولی وجود داشته باشد تا عرضه و تقاضا را باهم بالانس کند و تعادل در بازار پول به هم نخورد، وجود ندارد. بحث‌ها و جدل‌های جدی فکری در این خصوص وجود داشت، ولی پیروان این مکتب نتوانستند حرف خود را به کرسی بنشانند مبنی بر اینکه می‌توان هم وجود قانون و هم اختیار انحصار به بانک مرکزی را رد کرد و به‌جای آن از یک سیستم رقابتی نشر اسکناس که خود تنظیم و قابل تبدیل به مسکوک طلا باشد، نام برد. چون آن روز فناوری بلاک چین وجود نداشت؛ اما امروز حرف آن مکتب دارد سندیت پیدا می‌کند و یک محصول از فناوری بلاک چین می‌گوید ما یک وسیله مبادله می‌خواهیم برای انجام مبادلات که وقتی مردم این را قبول دارند، باهم مبادله می‌کنند و وقتی این برات یا رسید را به همدیگر منتقل می‌کنند و درازای آن یک کالایی می‌گیرند این مقبولیت، به‌عنوان پشتوانه آن است و دیگر هیچ نیازی به تأیید نهادی مثل بانک مرکزی نخواهیم داشت. این جریان فکری حدود یک قرن پیش در ادبیات اقتصاد پولی وجود داشت و تاریخچه‌اش موجود است و مقالات زیادی در این خصوص وجود دارد که می‌توان به آنها مراجعه کرد.

۲-۲. کاربرد زنجیره بلوکی در مبادله

امروزه فناوری بلاک چین فضایی را برای ما فراهم کرده است که ما می‌توانیم در این فضا مبادلات را ساماندهی کنیم و ابزارهای متعددی خلق کنیم که قابلیت مبادله با هر کالایی دیگری را دارند بدون اینکه تأیید بانک مرکزی روی آن باشد و یا اصلاً نیازی به تأیید آن باشد. آن موقع آن پول‌ها کاغذی بوده است و حالا می‌تواند دیجیتال باشد. حرفی که در واقع امروز زده می‌شود همین است؛ اما پیشنهادی که در این مقاله عرضه می‌شود، هم می‌خواهد از بستر بلاک چین استفاده کند و هم می‌خواهد با تجربه گذشته قطع رابطه نکند. بلکه مبتنی بر ارزش‌های فعلی است اما به‌صورت دیجیتال و در بستر بلاک چین.

۲-۳. ضرورت ایجاد ارز ثالث

اما مسئله و موضوعی که امروزه وجود دارد و باید به آن اشاره کرد این است که چرا کشورها با ارزش‌های محلی باهم مبادله نمی‌کنند؟ دلایل نیاز به یک ارز ثالث بین طرف‌های تجاری چیست؟ اگر تاجری می‌تواند ریال بدهد و لیره ترکیه، یوان و یا رویه بگیرد پس چرا با یک ارز ثالث مبادلات خود را انجام می‌دهد؟ در واقع یک‌طرف تجاری برای انجام مبادلات خود نیاز به یک وسیله‌ای دارد که ارزش کالاها

^۱ Real Bills

و خدمات را با آن تعیین کند، این از وظیفه‌های سنتی پول است. حال اگر یک ارز ثالث انتخاب می‌شود، آن ارز ثالث هم باید برای طرف‌های تجاری همین عملکردها را داشته باشد. وسیله تسویه برای مبادلات بین‌المللی باشد و مهم‌ترین نکته‌اش این است که بتواند ریسک نوسان ارزش پول کشورها را پوشش دهد. پس چرا کشورها به‌صورت دوجانبه و با پول محلی باهم مبادله نمی‌کنند؟ چون نگران نوسان ارزش هستند. مثلاً اگر تاجر ترکیه‌ای، ریال ایران را گرفته بود، با این شرایط ارزی که در کشور ایران اتفاق افتاده است، چه بلایی سر صادرکننده ترک می‌آمد و بالعکس اگر تاجر ایرانی لیره ترکیه را گرفته بود با کاهش ارزش لیره چه بلایی سر تاجر ایرانی می‌آمد؟ حتی در مقطعی ما مبادلات خودمان را با هند به روپیه انجام دادیم و گفتیم که روپیه می‌پذیریم؛ و بعد دیدیم که ارزش روپیه نسبت به دلار خیلی پایین آمد که در این شرایط هم کشور و هم تاجر ضرر می‌کنند، چراکه ارزش صادراتشان ناشی از این نوسان برحسب ارزش پول از بین می‌رود. پس بنابراین نیاز به یک ارز ثالث وجود دارد تا ضمن پوشش ریسک نوسانات ارزش پول کشورها نسبت به یکدیگر، بتواند نقش وسیله ارزش را به‌خوبی ایفا کند؛ اما استفاده کردن از یک ارز ثالث مشکلاتی را به دنبال دارد. درست است که وظیفه حفظ ارزش پول تا حد زیادی تأمین می‌شود اما مشکلاتی ایجاد می‌کند؛ یکی از مشکلات ناشی از این است که شما ناچارید هزینه تبدیل و هزینه نقل و انتقالات را بپردازید. درحالی که با پول محلی نیازی به این کار نبود. نکته دوم این است کشور سومی که واحد پولش به‌عنوان ارز واسط انتخاب شده است یک سری سیاست‌ها، مقررات و محدودیت‌هایی وضع می‌کند که بر منافع این دارندگان ارزش اثر می‌گذارد و آنها را آسیب‌پذیر می‌کند. کسی که دلار را نگاه داشته است با محدودیت‌ها و مقرراتی مانند یوترن^۱ که آمریکا مطرح می‌کند، آسیب می‌بیند همچنین اگر ارزش آن پول ثالث تغییر پیدا کند؛ باز آسیب از ناحیه وجود دارد. به همین خاطر و در همین راستا بحث پیمان‌های پولی دوجانبه و چندجانبه به‌عنوان یک راهکار تکمیلی مطرح شد؛ که مطابق آن کشورها یک پیمان‌های دو یا چندجانبه با پول‌ها و ارزهای محلی خودشان که موردقبول طرفین است می‌بندند؛ اما این پیشنهاد نیاز به یک سازوکار تسویه دارد به‌نحوی که بتواند آن ریسک‌ها را پوشش دهد. مسئله تغییر ارزش پولی ملی دو کشور نسبت به یکدیگر از موانعی است که در این مسئله مطرح می‌شود؛ بنابراین پیمان‌های پولی دوجانبه و چندجانبه به‌عنوان راهکار اصولی مطرح است؛ اما مسئله تعیین نرخ برابری در تسویه مبادلاتی، مسئله نیاز به یک اتاق تسویه در سیکل‌های تجاری متعدد، مسئله فقدان تخصص و تجربه کافی بانک‌ها برای پیاده‌سازی این راهکار و مسئله تغییر ارزش پول ملی دو کشور نسبت به یکدیگر از مشکلاتی است که درباره آن‌ها توضیح داده می‌شود؛ یعنی به‌نوعی مشکلات آن مشابه با همان مشکلات نظام پایاپای است و درنهایت این مشکلات موجب عدم گسترش وسیع این پیمان‌ها شده است. این محدودیت‌ها و مشکلات یک مقدار کار را در پیمان‌ها سخت می‌کند. به خاطر همین این پیشنهادی که امروز ارائه می‌شود درواقع تا حد زیادی می‌خواهد این مشکلات را حل بکند؛ و مسئله آخر، زمان‌بر بودن انعقاد پیمان‌های دو یا چندجانبه است که همه این‌ها موجب عدم گسترش وسیع این پیمان‌ها

^۱ UTURN

شده است. چین هم که می‌خواست این را ترویج کند با مشکلاتی مواجه شد و نتوانست یک پیمان چندجانبه متعدد را منعقد کند و مجبور شد پیمان دوجانبه با کشورهای مختلف به صورت جداگانه ببندد.

۲-۴. طرح کلی پیشنهادی

پیشنهاد کلی که به‌عنوان یک راهکار مطرح می‌شود عبارت است از: ایجاد انواع ارزهای دیجیتال با پشتوانه یورو، سبدهی از ارزها، طلا، نفت، قراردادهای آتی و دارایی‌های این‌چنینی؛ یعنی درواقع ارزهای دیجیتالی درست کنیم نه مثل بیت کوین^۱ که پشتوانه‌ای جز رمز ندارند و قابلیت جلب اعتماد به آنها زمانبر است بلکه ارزی که یک دارایی پشت آنها قرار بگیرد و این پول‌ها رسید مالکیت آن دارایی‌ها محسوب می‌شوند و بعد این رسیدها را باهم مبادله و نقشی که از پول به عنوان وسیله تسویه انتظار داریم، با استفاده از این رسیدها اعمال نماییم.

ساده‌ترین و اولیه‌ترین پیشنهادی که می‌توان مطرح کرد به نحوی که بشود آن را با سرعت بالایی اجرا کرد، ایجاد یک پول دیجیتال با رابطه تناظری با یورو و مبتنی بر فناوری بلاک چین بر اساس پیمان چندجانبه پولی بین چندین کشور است. درواقع ما به ازای ذخیره یورویی که در یک بانکی قرار خواهیم داد می‌توانیم متناظر با آن به‌صورت یک رابطه تناظری یک‌به‌یک نوعی پول دیجیتال درست کنیم که به ازای هر یک یورو، یک گواهی ارزی به نام اکومانی ایجاد کنیم که قابلیت تبدیل به یورو دارد یعنی هرزمانی که ما بخواهیم این اکومانی را پس داده و یک یورو بگیریم و یا یک یورو بدهیم و یک اکومانی بگیریم امکان‌پذیر است. تجربه این موضوع هم وجود داشته است که عبارت است از:

الف- تجربه سبد ارزی حق برداشت مخصوص^۲ همین بوده است و درواقع این پول به‌صورت فیزیکی وجود نداشت بلکه یک پول دفتری و درواقع یک پول حسابداری بود برای تسویه بدهکار و بستانکار کردن در دفاتر بین کشورها. حالا عین این پول را ایجاد می‌کنیم به‌صورت دیجیتال اما نه برای تسویه بین دولت‌ها بلکه برای تسویه بین صادرکنندگان و واردکنندگان کالاها و خدمات در کشورهای مختلف. این یک تجربه‌ای است که بعد از جنگ جهانی دوم ایجاد شده و الآن هم حق برداشت مخصوص وجود دارد و برخی از کشورها بخش عمده‌ای از ذخایر خودشان را به حق برداشت مخصوص نگه می‌دارند و تسویه بین خودشان را با این ارز انجام می‌دهند؛ اما پشت این حق برداشت مخصوص درواقع سبدهی از ارزهای متعدد دیگری وجود دارد که ارزش حق برداشت مخصوص را بایات نگه می‌دارد.

ب- تجربه‌ای که امروز وجود دارد و دوستان هم مطلع هستند که یک پول دیجیتالی با پشتوانه دلار داریم به نام تتر^۳. یک شرکت خصوصی یک میلیارد دلار را در ابتدا نزد بانک گذاشته و درخواست کرده که به ازای آن یک میلیارد دلار گواهی معادل آن را به نام تتر به او بدهند. البته هر فردی می‌تواند به حساب این شرکت نزد بانک مراجعه کند و ببیند که معادل تمامی تترها، در بانک دلار وجود دارد و این شرکت حق برداشت را هم

^۱ Bitcoin

^۲ Special Drawing Right

^۳ Tether

از خودش سلب کرده است. مگر اینکه تتر برگرداند و بخواهد دلار پس بگیرد؛ بنابراین این اطمینان را به مردم داده است هرکسی که تتر دارد بداند مابه‌ازایش با تناظر یک‌به‌یک دلار در آن بانک وجود دارد و هرزمانی که تتر را هرکسی بدهد می‌تواند دلار بگیرد و برعکس. الآن ارزش بازار همین تتر در حد دو و نیم یا ۲/۶ میلیارد دلار شده است و در مقیاس کوچک بسیاری از افراد مبادلاتشان را با تتر انجام می‌دهند چون هرزمانی که بخواهد می‌تواند تتر را به کیف پول شخص دیگری منتقل و کالایی در ازای آن تحویل بگیرد و یا تتر بدهد و دلار در ازای آن بگیرد. پس این تجربه هم وجود دارد. وقتی ما از این دو تجربه ایده می‌گیریم می‌گوییم که آیا نمی‌شود این کار را در یک مقیاس بزرگ‌تر و فراگیر انجام دهیم؟ پیشنهادی که در اینجا مطرح شده این است که ما اگر بیاییم بین بانک مرکزی ایران و بانک‌های چندین کشور عضو اکو که بستر قانونی‌اش نیز وجود دارد و سازمان اکو خودش دارای مصوبه از سازمان ملل است و جایگاه قانونی دارد پیمان پولی چندجانبه برقرار کنیم و کشورهای چین، هند و روسیه را هم که برای گسترش این پیمان پولی انگیزه دارند به این کشورها اضافه کنیم، قادر به ایجاد یک پول دیجیتالی با قابلیت و مقبولیت در مبادلات بین این کشورها خواهیم بود. حتی رئیس کمیسیون اقتصادی دومالی روسیه به تیم اقتصادی نمایندگان مجلس ما پیشنهاد دادند که چرا نمی‌آید یک پول دیجیتال درست کنیم و مبادلات خودمان را فارغ از همه قیدوبندهای روی دلار با آن پول دیجیتال ساماندهی کنیم. خوب مطابق این پیمان هرکدام از این کشورها می‌توانند مبلغی را نزد یک بانک عامل آسیایی ذخیره کنند که این بانک عامل می‌تواند هم بانک توسعه آسیایی باشد و هم می‌تواند مثلاً بانک اکو یا هر بانک دیگری باشد، اما کارگزاران آن‌ها در کشورهای مختلف، شبکه‌های بانکی رایج هر کشور برای انجام این مبادلات باشند.

۲-۵. خلاصه پیشنهاد: ایجاد پول دیجیتال اکومانی

بر اساس یک پیمان پولی بین بانک مرکزی کشورهای مختلف هرکدام از آن‌ها بر اساس یک معیار توافقی مبلغ مشخصی را برحسب یک ارز بین‌المللی مانند یورو به این امر اختصاص و با نسبت تناظری تبدیل یک‌به‌یک با یورو، ارز جدید دیجیتال را به بازرگانان و متقاضیان ارز تخصیص می‌دهند تا با این ارز جدید به سهولت مبادرت به انجام مبادلات بنمایند. ماهیت این پول دیجیتالی جدید همانند حق برداشت مخصوص است که بعد از جنگ جهانی دوم توسط صندوق بین‌المللی پول به‌صورت دفتری (تحریری یا حسابداری) برای انجام تسویه‌های بین‌المللی بین کشورها بکار گرفته شد.

اما تفاوت این پول دیجیتال با حق برداشت مخصوص این است که اولاً محدود به تسویه بین دولت‌ها نیست بلکه کلیه صادرکنندگان و واردکنندگان کالاها و خدمات به سهولت و فراوانی می‌توانند از آن استفاده کنند و ثانیاً ساز و کار نقل‌وانتقالات آن در بستر فناوری جدید موسوم به بلاک چین قابلیت اجرا خواهد داشت، دقیقاً مشابه آنچه امروز در مورد بیت کوین^۱، تتر^۲، اتریوم^۱ و سایر توکن‌های دیجیتال اتفاق می‌افتد و ثبت و تأیید نقل‌وانتقالات بر اساس دفاتر توزیع‌شده در بستر مذکور خواهد بود.

^۱ Bitcoin

^۲ Tether

در این حالت به‌عنوان مثال ۱۰۰ میلیارد یورو و یا بیشتر توسط بانک مرکزی کشورها به‌صورت نقدی-تعهدی ایجاد و حدود ۲۵ تا ۳۰ درصد آن در حسابی نزد یک بانک منتخب به‌عنوان بانک عامل ذخیره می‌شود و متناظر با آن ۱۰۰ میلیارد پول دیجیتال با عنوانی مشابه حق برداشت مخصوص تولید و به متقاضیان ارز فروخته می‌شود. به‌محض تخصیص این ارز جدید همه بازرگانان، صرافان، بانک‌ها و ... می‌توانند در یک بازار مجازی الکترونیکی مبادرت به خریدوفروش، مبادله و یا تبدیل آن نمایند.

با گسترش و تعمیق این بازار تمایل دارندگان این ارز به تبدیل آن به یورو کم و کمتر خواهد شد ولی در صورت نیاز به یورو می‌توانند آن را به بانک عامل و یا کارگزار آن عرضه و معادل آن با نرخ همیشه ثابت یک‌به‌یک یورو دریافت نمایند و یا در همان بازار مجازی پول دیجیتال خود را به متقاضیان عرضه و درازای آن یورو دریافت نمایند بدون اینکه لزومی برای مراجعه با بانک عامل وجود داشته باشد. به‌عنوان مثال در حال حاضر در بین پول‌های دیجیتالی جدید ارزی تحت عنوان تتر باارزشی معادل ۵/۲ میلیارد دلار با نسبت تناظری یک‌به‌یک برحسب دلار ایجادشده و نرخ آن با تغییرات بسیار ناچیز در حول‌وحوش یک دلار رواج یافته است.

مطابق این پیشنهاد توسط بانک مرکزی کشورهای عضو پیمان مجموعاً رقمی در حدود ۱۰۰ میلیارد یورو که حدود ۲۵ درصد آن نقدی خواهد بود در یک بانک از قبیل بانک توسعه سرمایه‌گذاری آسیا^۲ یا بانک اکو^۳ سپرده‌گذاری (ذخیره) و یا ایجاد تعهد می‌شود و ۱۰۰ میلیارد رسید الکترونیکی این سپرده با نام جدیدی از قبیل اکومانی یا اکوکوین^۴ بین کشورهای مورد پیمان فوق‌الذکر و یا ۱۰ کشور عضو اتحادیه اقتصادی اکو به‌عنوان یک پول دیجیتال مورد مبادله قرار خواهد گرفت. بدیهی است این رقم ۱۰۰ میلیارد با توجه به‌سرعت گردش خود می‌تواند انجام مبادلاتی بیش از ۱۰۰۰ میلیارد یورو را در بین کشورهای ایران و طرف‌های عمده تجاری میسر نماید که البته در صورت بسط و تعمیق، مبادلات با این پول دیجیتال محدود به این کشورها نخواهد بود و حوزه نفوذ آن از کشورهای عضو اکو و کشورهایی از قبیل چین، روسیه، هند، قطر و کره جنوبی و ... فراتر خواهد رفت.

انجام مبادلات اقتصادی با این ارز جدید دیجیتال چون در بستر بلاک چین صورت می‌گیرد به‌منزله قطع وابستگی از سوئیفت و احتمال تحریم آن با هزینه‌هایی به‌مراتب کمتر و با سرعت بسیار بالاتر خواهد بود که از این منظر تراکنش‌های آن خارج از حوزه نهادهای کنترل اطلاعات گردش دلار و تا حدی یورو خواهد بود.

۲-۶. مزایای پیشنهاد ایجاد ارز جدید دیجیتال برای ج.ا. ایران

۱. گسستن از محدودیت‌های دلار و یو ترن^۵؛
۲. تقلیل وابستگی به دلار و یا ارزهای دیگر در راستای کاهش سلطه دلار؛

^۱ Etherium

^۲ AIIB

^۳ Eco

^۴ Ecocoin

^۵ U-Turn

۳. رهایی از ریسک نوسانات نرخ ارز برای مبادلات با پول محلی و ملی کشورها؛
۴. کاهش نیاز به تأمین اسکناس ارزی و هزینه‌های تأمین آن؛
۵. افزایش عرضه ارز به نسبت و میزان مقدار تعهدی بانک مرکزی کشورها؛ (۷۵ درصد تعهدی و فقط ۲۵ درصد نقدی)
۶. تسهیل در مبادلات ارزی با هزینه‌های بسیار پایین در بستر بلاک چین؛
۷. کاهش وابستگی به سوئیفت^۱؛
۸. تقویت بانک توسعه سرمایه‌گذاری آسیایی در صورت انتخاب به‌عنوان بانک عامل و احتمال بالای حمایت چین، روسیه، هند و ترکیه از این سازوکار؛
۹. تقلیل فشار مقررات FATF و تشخیص هویت (KYC) مشتریان به مراحل ابتدایی و انتهایی تبدیل پول دیجیتال به یورو و یا بالعکس و عدم نیاز به رصد مبادلات پولی بین فعالان بازار برحسب پول دیجیتال؛
۱۰. ایجاد ابزار جدید برای افرادی که در تلاطم‌های ارزی به دنبال حفظ قدرت خرید بر پایه ارز هستند؛
۱۱. انتخاب چند بانک بزرگ ایرانی به‌عنوان کارگزار بانک عامل و رونق‌بخش ارزی این بانک‌ها؛
۱۲. کمک به همگرایی کشورها در قبال جنگ اقتصادی و تجاری؛
۱۳. بسط و تمهیک بازار پول دیجیتال با تقاضای داوطلبانه افراد به بانک عامل برای تبدیل یورو به این پول دیجیتال و کاهش تدریجی نقش سپرده بانک مرکزی کشورها در ایجاد و گسترش این ارز. نکته: مبادله و نقل‌وانتقال این پول دیجیتال در بستر بلاک چین و بی‌نیاز از سوئیفت خواهد بود.

۲-۷. انواع ارزهای دیجیتال مبتنی بر فناوری زنجیره بلوکی

- ۱- ارزهایی که مبنای تولید و یا استخدام آن‌ها رمز است مثل بیت کوین و لایت کوین و اتریوم.
- ۲- ارزهایی که مبنای و پشتوانه تولیدشان ارائه یک کارکرد یا خدمت است مانند بی ام بی^۲، ریپل، نانو و... بعنوان مثال افراد ریپل را تقاضا می‌کنند تا با آن یک بسته از نقل و انتقالات و حوالات را در آن تعریف و ارسال نمایند. در این صورت آن ریپل سوخت و یا مصرف می‌شود و از بین می‌رود. مثل استفاده از تمبر و ابطال آن می‌ماند. این تمبر برای ارسال بود و باطل می‌شود. این‌ها هم یک نوع از «رمزینه‌ها» و یا «لوح‌های رمزینه» هستند.
- ۳- ارزهایی که پشتوانه‌اش کالا و دارایی‌ها هستند مانند توکن‌های یورو، نفت، طلا و غیره. نکته: قابل ذکر این است که ایجاد این پول دیجیتال پیشنهادی از نوع سوم است.

^۱ Swift
^۲ BMB

۲-۸. منافع رویکرد توزیع‌شده (زنجیره بلوک) در مقایسه با رویکرد متمرکز

- نیازی به تمرکز اطلاعات تراکنش‌ها و پیام‌های بانکی در یک نقطه نیست (رعایت حریم خصوصی)
- امنیت رویکرد توزیع‌شده در قبال حملات سایبری بسیار بالاتر از رویکرد متمرکز است
- کاهش هزینه قابل‌ملاحظه در جابجایی ارزش (پول)

۳. نتیجه‌گیری

بنابراین ما به دنبال خلق یک وسیله مبادله هستیم که ماهیت دیجیتال دارد، پشت آن در گام اول دارایی ارزی است که بعداً دارایی‌های متعدد دیگر را می‌توان به آن اضافه کرد و به صورت یک سبدهی از دارایی‌ها می‌توان تعریف کرد که کار تسهیل مبادلات را در شرایطی که امروز دنیا با آن مواجه شده است و ما با آن مواجه شده‌ایم، به سهولت انجام خواهد داد و از بازارها و اکسچنج‌های مبتنی بر بستر بلاک چین می‌توان برای انجام مبادلات آن استفاده نمود.

منابع و مأخذ

منابع فارسی

- اسناد سازمان اقتصادی اکو (ECO) - وزارت امور خارجه ج.ا.ایران
- بیضایی، ابراهیم - کتاب پول، ارز و بانکداری - نشر نور علم
- تقوی، مهدی (۱۳۷۸)، اقتصاد سیاسی روابط پولی بین المللی، مجله اطلاعات سیاسی - اقتصادی، شماره ۱۴۵ و ۱۴۶، صص ۱۸۰
- توسلی، محمداسماعیل (۱۳۹۳)، نظریه پردازی ماهیت پول در اقتصاد اسلامی و غرب، مجله مجموعه مقالات دانشگاه علامه طباطبایی، شماره ۳۰۲، صص ۱۰۷-۱۰۸
- توسلی، محمد اسماعیل، «تحلیل ماهیت پول»، اقتصاد اسلامی، شماره ۴۸، ۱۳۹۱ ش
- دادجوی توکلی، عباس (۱۳۸۷)، بررسی آثار جایگزینی ذخایر ارزی از دلار به یورو، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران، تهران.
- سالم، بهنام، ترجمه: تاریخچه سیاست پولی؛ مجله اقتصادی - ماهنامه بررسی مسائل و سیاست های اقتصادی شماره های ۶ و ۷، شهریور و مهر ۱۳۹۱، صص ۸۱-۹۲
- کمیجانی، اکبر (۱۳۸۹)، تأثیر ترکیب ذخایر خارجی بانک های مرکزی بر جایگزینی یورو و دلار، پژوهشنامه اقتصادی، شماره ۳۷، صص ۱۵-۴۴
- مرتضی زاده، حسن، ترجمه: مفاهیم بیت کوین؛ رمزنگاری، مهندسی و اقتصاد، تهران: کتاب مهربان، ۱۳۹۵
- مهربانی، فرهاد؛ صیدی زاد، مهناز؛ بزازان، فاطمه (۱۳۸۸)، بررسی رابطه بلندمدت قیمت نفت خام و نرخ ارز واقعی دلار امریکا به دو روش جوهانس - خوسیلیوس و ARDL، مجله مطالعات اقتصاد انرژی، شماره ۲۲، صص ۹۳-۱۱۸
- وحدتی شبیری، حسن، مجهول بودن مورد معامله، قم: انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی، چاپ اول ۱۳۷۹ ش.

منابع لاتین

- Beeg, D. Fischer, S., & Dornbusch, R. (2007). Nuglets: a virtual currency to stimulate cooperation in self-organized mobile ad hoc networks (No. REP_WORK)
- bitcoin.org
- Bogliolo, A., Polidori, P., Aldini, A., Moreira, W., Mendes, P., Yildiz, M., ... & Seigneur, J. M. (2012, August). Virtual currency and reputation-based cooperation incentives in user-centric networks. In *Wireless*

Communications and Mobile Computing Conference (IWCMC), 2012 8th International (pp. 895-900). IEEE.

- Bohme, R., Christin, N., Edelman, B., & Moore, T. (2015). Bitcoin: Economics, Technology, and Governance. *The Journal of Economic Perspectives*, 29(2), 213-238..p.228
- Bordo, M. D. (1993). The Bretton Woods international monetary system: a historical overview. In *A retrospective on the Bretton Woods system: Lessons for international monetary reform* (pp. 3-108). University of Chicago Press
- Briere, M., Oosterlinck, K., & Szafarz, A. (2015). Virtual currency, tangible return: Portfolio diversification with bitcoin. *Journal of Asset Management*, 16(6), 365-373.
- Clark, W. (2005). Petrodollar Warfare: Dollars, Euros and the Upcoming Iranian Oil Bourse. *Energy Bulletin*, 2.
- Cooper, A. S. (2012). *The oil kings: how the US, Iran, and Saudi Arabia changed the balance of power in the Middle East*. Simon and Schuster.
- Costigan, T., Cottle, D., & Keys, A. (2017). The US dollar as the global reserve currency: implications for US hegemony. *World Review of Political Economy*, 8(1), 104-122.
- Durlauf, N Steven and Lawrence E. Blume, *Monetary Economics*, Macmillan (2010)
- Fox, D., & Ernst, W. (Eds.). (2016). *Money in the Western Legal Tradition: Middle Ages to Bretton Woods*. Oxford University Press.
- Guo, J. & Chow, A. (2008). Virtual Money Systems: a Phenomenal Analysis. In *E-Commerce Technology and the Fifth IEEE Conference on Enterprise Computing, E-Commerce and E-Services, 2008 10th IEEE Conference on*, 267-272. IEEE.
- Habermeier, K. F., Leckow, R. B., Haksar, V., Almeida, Y., Kashima, M., ... & Yepes, C. V. (2016). Virtual currencies and beyond: initial considerations (No. 16/3). International Monetary Fund.
- Helleiner, E. (1996). *States and the reemergence of global finance: from Bretton Woods to the 1990s*. Cornell University Press.
- Hoffman, J. (2014). Impact of Bitcoin as a World Currency. *Accounting and Finance Research*, 6(2), 230.
- Irwin, D. A. (2017). The Missing Bretton Woods Debate over Flexible Exchange Rates (No. w23037). National Bureau of Economic Research.
- Jerry Brito, "Online Cash Bitcoin Could Challenge Governments, Banks" *Times Magazine*, 16-Apr-2011.
- John Kelleher, "What is Bitcoin Mining?" *Investopedia*, Apr. 2014

- Humphrey, Thomas M., *The Quantity Theory of Money: Its Historical Evolution and Role in Policy Debates* (1974). FRB Richmond Economic Review, Vol. 60, May/June 1974, pp. 2-19
- Humphrey, Thomas M., *The Real Bills Doctrine* (1982). FRB Richmond Economic Review, Vol. 68, No. 5, September/October 1982, pp. 3-13
- Humphrey, Thomas M., *Mercantilists and Classical: Insights from Doctrinal History* FRB Richmond Economic Quarterly, vol. 85, no. 2, Spring 1999, pp. 55-82
- Humphrey, Thomas. "Lender of Last Resort" *Cato Journal*. Cato Institute. Retrieved 10 June 2014.
- Kirshner, O. (2015). *The Bretton Woods-GATT System: Retrospect and Prospect After Fifty Years: Retrospect and Prospect After Fifty Years*. Routledge.
- Lo, S. Wang, J.C. (2014). *Bitcoin as Money*. Federal Reserve Bank of Boston
- Mason, E. S., & Asher, R. E. (2010). *The world bank since Bretton Woods*. Brookings Institution Press.
- Mathews, J., & Selden, M. (2018). *China: The emergence of the Petro Yuan and the challenge to US dollar hegemony*. *The Asia Pacific Journal: Japan Focus*, 16, 22.
- Meier, G. M. (1970). *The Bretton Woods Agreement--Twenty-Five Years After*. *Stan. L. Rev.*, 23, 235.
- Nakamoto Satoshi, (2008), *Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System*, bitcoin.org/bitcoin.pdf ,
- Paul, R. (2006). *The end of dollar hegemony*. speech given in the US House of Representatives.
- Raskin, M. (2013). *Meet the Bitcoin Millionaires*. *Bloomberg Businessweek*. April, 10.
- Reinbold, B., & Wen, Y. (2018). *Understanding the Trade Imbalance and Employment Decline in US Manufacturing*.
- Rogers, D., Golub, A., Guyer, J. I., Ho, E., Maurer, B., Rupp, S., ... & Rogers, D. (2014). *Black-Gold Rescues US Dollar Hegemony*. *Current anthropology*, 55(2), 000-000.
- Schwartz, A. J. (2008). *Banking School, Currency School, Free Banking School*. *The New Palgrave Dictionary of Economics, Second Edition*. Eds. Steven N. Durlauf and Lawrence E. Blume. Palgrave Macmillan
- Vasudevan, R. (2009). *Dollar hegemony, financialization, and the credit crisis*. *Review of Radical Political Economics*, 41(3), 291-304.

- Wisniewska, A. (2016). Bitcoin as an example of a virtual currency (No. 1/2016).

پروفیسر شگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی